

A woman in a red dress stands on a stage, seen from behind. A photographer is kneeling to her right, capturing the scene with a camera. A red balloon is visible in the background. The image is framed by horizontal black bars.

De onvoltooide vernieuwing

Caroline **Gennez**

Elf jaar na 1999: waarheen met **sp.a**?

De onvoltooide **vernieuwing**

door Caroline Gennez

oktober 2010

sp.a beleefde op 13 juni een dieptepunt. We hielden beter stand dan andere verliezers, maar dat mag geen alibi zijn voor stilstand. De vernieuwing die na 1999 werd ingezet, is onvoltooid gebleven. Zelfs met sterke kiescampagnes slaagden we er sinds 2007 niet meer in om ons te versterken. Hoe dat komt? En wat we moeten doen om het tij te keren? Dat is het onderwerp van deze brochure waarmee ik de lezer uitnodig tot reflectie, discussie en - vooral - actie. Op basis van cijfers, gesprekken en mijn persoonlijke ervaring na drie jaar voorzitterschap blik ik terug op de afgelegde weg en kijk ik vooruit. En geef ik een aanzet tot een antwoord op de vraag: hoe geraken we opnieuw in het hart en het hoofd van meer dan 15 procent van de Vlaamse kiezers?

Warme kiescampagne liet centrumkiezer koud

Er zijn verschillende manieren om een analyse van de verkiezingsuitslag te maken. Sinds 2009 beschikken we over een eigen methodiek om permanent de trends bij het electoraat te monitoren¹. Net zoals bij elke methode, vertoont ‘onze’ methode tekortkomingen, maar op zijn minst bleek het zowel in 2009 als in 2010 accurater te werken dan de doorsnee peiling. En zoals Marc Hooghe zowel in zijn artikel Stemde Vlaanderen rechts in 2009?² als in een omvangrijke verkiezingsonderzoek van het interuniversitair consortium³ aangaf, kunnen er parallellen worden getrokken tussen 2009 en 2010.

Meer dan ooit had de campagne een beperkte impact op de uitslag

Dat geldt zeker voor **sp.a**. Ik grijp even terug naar onze eigen, interne cijfers.

Een week voor de stembusgang stevenden we in 2009

af op een resultaat van ongeveer 14 procent. Dat konden we afleiden uit ons internetpanel. Net zoals uit het onderzoek van Hooghe blijkt, verloren we tijdens de campagne vooral kiezers aan Groen!. Wel konden we goed definiëren waarom dat electoraat ons de rug dreigde toe te keren. **sp.a** maakte te weinig het verschil op de sociale thema's. Ons Durfplan of algemeen profiel beantwoordde niet aan de verwachtingen. Daarom beslisten we toen om de polarisering met de Open VLD over de commercialisering in de zorg aan te gaan. Die wijziging in strategie heeft ons toen behoed voor een score onder de 15 procent.

Een jaar later tekende zich hetzelfde scenario af. Voor de campagne begon, waren we terug weggezakt naar om en bij de 14 procent. Nu ging het verlies vooral richting N-VA en in mindere mate naar Groen!. Alleen konden we nauwelijks uit de panels afleiden hoe we die kiezers konden terugwinnen tij-

1. Het onafhankelijk onderzoeksbureau FocusUP werkte op vraag van **sp.a** deze onderzoeksmethode uit.

2. Verschenen in Sampol, juni 2010/nr 6, jg 17.

3. Kris Deschouwer, Pascal Delwit, Marc Hooghe en Stefaan Walgrave (red), De stemmen van het volk. Een analyse van het kiesgedrag in Vlaanderen en Wallonië op 7 juni 2009. VUB Press. 2010

dens de campagne. Het verlies was al geleden. En de hoofdreden hierbij was de ergernis over de communautaire impasse en de houding van de Franstalige politici. Onze oppositie “tegen de slechtste regering ooit” werd wel gesmaakt, maar voor het alternatief keek de kiezer naar de N-VA.

Hebben we dan niet meteen geprobeerd om kiezers terug te winnen? Of hadden we geen zin in de campagne? Neen. Integendeel. Intern overheerste een positief gevoel over de gevoerde campagne. Er was veel interne mobilisatie. De kiesaffiches die je zelf kon aanmaken, sloegen goed aan. Onze kandidaten en de troepen waren erg gemotiveerd. De campagne werd in diverse geledingen van partij en beweging als zeer warm ervaren. De succesvolle ledendag in Bokrijk onderstreepte dit aanvoelen. Alleen overtuigden we er geen (nieuwe) mensen mee. We slaagden er wel in om tijdens de campagne zelf de exodus grotendeels te stoppen.

Meer dan ooit had de campagne dus een beperkte impact op de uitslag. Het versterkte enkel de opwaartse trend van N-VA en de neerwaartse trends bij

CD&V en Vlaams Belang. Ook de 24u-nieuwscyclus tijdens de campagne had een beperkte impact op de kiesintenties. De kaarten waren lang voor 13 juni geschud en verdeeld. De

sp.a heeft bij de jongste drie verkiezingen de aansluiting met de centrumkiezer gemist

late beslissers volgden enkel de bestaande onderstroom. Met onze campagnes van 2009 en 2010 hebben we tijdelijk het bloeden gestopt. De wonde van 2007 hebben we niet kunnen genezen.

Uit alle sindsdien uitgevoerde onderzoeken - onder meer het net genoemde De stemmen van het volk - is gebleken dat **sp.a** bij de jongste drie verkiezingen de aansluiting met de centrumkiezer heeft gemist. Marc Hooghe besluit in zijn sampol-artikel Stemde Vlaanderen rechts in 2009? dat “de progres-

sieve partijen in Vlaanderen de aansluiting met het politieke centrum verloren hebben” en dat “de progressieve partijen alle aangeboden kansen gemist hebben om die centrumkiezer te overtuigen”.

In andere landen stellen sociaaldemocraten zoals David Milliband of Wouter Bos een gelijkaardige evolutie vast voor de afkalving van respectievelijk Labour en PvdA. Sociaaldemocratische partijen, schrijft Bos⁴, “beseffen niet hoezeer modale werkende mensen zichzelf beschouwen als middenklasse, hoe die mensen zichzelf zien als betalende in plaats van begunstigde - als het over fiscale politiek gaat, hoezeer ze ervan doordrongen zijn dat ze veel te verliezen hebben bij te veel staatsinterventie (...). Met ons appel op solidariteit en de staat komen we niet tegemoet aan die bezorgdheden van de middenklasse. Dat is de reden waarom we verkiezingen verliezen.”

Eigen ledenonderzoek⁵ voert gegevens aan waar gelijkaardige conclusies kunnen uit worden getrokken. In hun boek *De basis* spreken auteurs Patrick Vander Weyden en Koen Abts tot de vaststelling dat er ook inzake “culturele denkbeelden” (economische en culturele attitudes) vooral tussen de mandatarissen en “het gemiddelde Vlaamse electoraat” een discrepantie is. In een ander hoofdstuk, over ideologische tegenstellingen, schrijven de auteurs “de barre electorale resultaten” toe aan “een te links profiel van de partij binnen een overwegend centrumlinkse electorale ruimte op de sociaal-economische breuklijn van sociale gelijkheid en een overwegend centrumrechtse electorale ruimte op de culturele breuklijn die de open samenleving tegenover de gesloten samenleving plaatst.” Voor een goed begrip: Vander Weyden en Abts waarschuwen tegelijkertijd voor een “gedwee volgen van de (...) centrumkiezer”.

4. Wouter Bos sprak zich in die zin uit op een recente bijeenkomst van Policy Network. Zijn woorden werden geciteerd en geparafraseerd in *The Guardian* (01/07/10).

5. Patrick Vander Weyden & Koen Abts (2010), *De basis spreekt* - onderzoek naar de leden, mandatarissen en kiezers van **sp.a** (ledenonderzoek door Ugent), Acco (Leuven/Den Haag), 2010

Moet de centrumkiezer niet naar de mond worden gepraat, hij of zij hoeft natuurlijk ook niet nodeloos tegen de haren worden ingestreken. Heilzamer lijkt het mij om meer in het werk te stellen om die kiezer te overtuigen van

De kiezer zal moeten ervaren dat eigenbelang en algemeen belang perfect te rijmen zijn met elkaar

onze boodschap, van het belang dat zij of hij heeft bij een volgehouden sociale politiek. Het zal niet volstaan om dit te zeggen. De kiezer zal

moeten ervaren dat eigenbelang en algemeen belang perfect te rijmen zijn met elkaar en zelfs wederzijds versterkend.

Ook onze organisatie zullen we moeten aanpassen aan die noodzakelijke verbreding. Vandaag zijn we al te zeer afwezig in maatschappelijke geledingen en sectoren waar de toekomst vorm krijgt en waar, daar ben ik zeker van, een zekere openheid en vatbaarheid bestaat voor het pleidooi dat wij voorstaan, voor onze basisbelofte van een eerlijker samenleving voor iedereen. Ik kom daar in het besluitende luik van dit artikel op terug (zie: Urgentiegevoel is nodig en De draad van de vernieuwing weer oppikken). In wat volgt reis ik eerst even terug in de tijd, op de weg die we sinds 2003 hebben afgelegd.

Het is **stil op links**

De cijfers zijn wat ze zijn. De harde conclusie is inderdaad dat we sinds 2007 niet weg geraken van de 15 procent (als je het kartel niet meerekent, was dat in 2007 hoogstwaarschijnlijk ook onze score). We staan zelfs opnieuw op het niveau van 1999.

Na de verkiezingsnederlaag van 1999 (15,3 procent) besloot nieuwbakken SP-voorzitter Patrick Janssens de partij grondig te vernieuwen. Hij schreef in zijn zogenaamde Tabasco-nota⁶ na het verlies van 1999: “Bij het begin van

6. De nieuwe SP. Een strategie voor partijvernieuwing. 7 november 2000 - Nieuwpoort.

de 21ste eeuw staat de SP op een keerpunt in haar geschiedenis. In twaalf jaar tijd en over drie verkiezingen is ze meer dan een derde van haar kiezers kwijtgeraakt (van 24 procent tot nog maar 15 procent). Deze neerwaartse trend moet omgebogen worden. Anders zal de SP in de toekomst geen rol van betekenis spelen.” Objectief was om 24 procent van de stemmen te halen tegen 2010. Dat doel werd sneller dan verwacht bereikt in 2003, maar het succes bleek niet structureel verankerd. Alle inspanningen van de voorbije jaren ten spijt.

Het verhaal van onze afkalving sinds 2003 laat zich niet begrijpen zonder kennis van de achtergrond waartegen sociaaldemocratische partijen ook elders de afgelopen jaren in ademnood zijn beginnen te verkeren. De recent overleden historicus Tony Judt belijdt in zijn laatste boek, *Het land is moe*, zijn kritisch maar sterk geloof in de sociaaldemocratie. Zoals Thatcher

over het liberale kapitalisme zei, meent Judt dat er voor links “geen alternatief” is. Maar hij waarschuwt dat we onszelf grondig zullen moeten heruitvinden. Wil onze partij een rol van bete-

Wil onze partij een rol van betekenis spelen, zullen we **onzelf grondig** moeten **heruitvinden**

kenis spelen, zeker. Maar bovenal om dichter bij dat ene, ongewijzigde doel te komen: een eerlijke samenleving waar het voor iedereen goed, fatsoenlijk en veilig om leven is.

Judt ontleedt en duidt tot in de finesses het breed om zich heen grijpende eenheidsdenken over staat, markt en samenleving. Dat minder overheid principieel beter is voor iedereen, dat regulering en belastingen groei vernietigen en ondernemingszin afremmen, dat wie een beroep doet op sociale

zekerheid gestigmatiseerd moet worden: het is een mantra geworden van politici van allerlei slag, daarin gesteund door economen en marktgoeroes. Het is een sluipende ideologie die zichzelf de status van wetenschap aanmeet, een geloof dat zich als voldongen feit voordoeft.

Zijn analyse over dat eenheidsdenken heeft mijn linkse overtuiging enkel aangescherpt, maar het vergroot ook mijn zorg over de slagkracht van onze boodschap. We slagen er onvoldoende in om het 'liberale' eenheidsdenken - dat zich geenszins beperkt tot liberale partijen - fundamenteel te ontluisteren of te doorbreken. Ook Judt wijst op het zwakke tegengewicht van

We slagen er onvoldoende in om het 'liberale' eenheidsdenken fundamenteel te ontluisteren of te doorbreken

links. Sociaaldemocraten in Europa missen "een samenhangend verhaal", hun taal is "uitgeput".

Het is een streng en mijns inziens te pessimistisch oordeel, al was het maar omdat

in Europa de sociaaldemocratie heeft verhinderd dat het in de jaren tachtig in de VS en het VK ontstane liberale eenheidsdenken zich in de praktijk kon vertalen in de totale sociale uitkleding. Maar Judt heeft een punt: het is stil op links. En hoewel post-electoraal onderzoek ook in Vlaanderen aantoonde dat mensen wakker liggen van pensioenen en jobs, vertaalt dit zich niet in electoraal succes voor links. Ook de crisis die voor dat eenheidsdenken toch ontluisterend had moeten zijn, heeft ons niet geholpen.

Wat maakt het liberale eenheidsdenken zo schijnbaar onontkoombaar? Wat zorgt voor de kritiekloze aanname dat minder staat, zo weinig mogelijk controle of toezicht op de markten goed voor u is? Waarom slagen we er niet in om die tijdgeest te keren, terwijl elke dag duidelijker wordt welke prijs de samenleving betaalt voor dat Geloof (want dat is het): versplintering van de

samenleving, verschraving van de zorgende overheid, selectieve groei van welvaart zonder welzijn, druk op inkomen, tijd en talent, toenemende ongelijkheid. Het eenheidsdenken is zo sterk dat zelfs de financieel-economische crisis van de jongste jaren het niet heeft kunnen doorbreken. Na een gemompeld mea culpa, was het weer business as usual, onethische winstmaximalisatie en hoge bonussen inclusief. De crisis heeft het Geloof niet wezenlijk aangetast: Judt heeft het over een “tactische terugtrekking”. Sinds oktober 2008 zijn de banken ‘genezen’, de belastingbetalers betaalden het medicijn. Velen onder hen zijn inmiddels ontslagen of kunnen hun rekeningen niet meer betalen.

Paradox van de verzorgingsstaat

Ooit maakte het idee van een zorgende overheid het voorwerp uit van een brede consensus. Mechanismen van wederkerigheid en herverdeling werden toen minstens zo breed gedragen als het liberale eenheidsdenken vandaag. Van 1945 tot de jaren zeventig leefde volgens Judt ook bij de bevolking het “wijdverbreid geloof dat een bescheiden herverdeling van rijkdom, waarmee een einde zou worden gemaakt aan extreme rijkdom en armoede, iedereen ten goede zou komen”.

Er is een generatie, niet toevallig met wortels in de oorlog, die maar al te goed wist hoe (slecht) het leven zonder die zorgende, verenigende, herverdelende overheid was. Dat besef is bij latere generaties, die hun welvaart en welzijn nochtans veelal te danken hadden aan de inspanningen van de verzorgingsstaat, verwaterd. Het leidt tot de paradox dat velen vandaag de lusten van het sociale bouwwerk vanzelfsprekend vinden, maar geen enkel begrip opbrengen voor de instrumenten die daartoe leiden. Belastingen, administratie, publieke voorzieningen wuiven ze weg als onhebbelijke

staatsbemoeyenis. Zelfs de aanhangers van het eenheidsdenken vinden het ondanks hun ongebreideld geloof in de markt niet meer dan logisch dat als de markt faalt, de overheid wel de brokken zal oppikken. Zie het verhaal van de falende banken.

Gaandeweg, vooral sinds de neo-liberale jaren tachtig, zijn de rijpste vruchten geplukt, maar collectief zijn we het doel uit het oog verloren: de boom moet op een duurzame manier leiden tot meer gelijkheid waar iedereen, ook de welgestelden in een samenleving, beter van wordt. We zijn in de meest letterlijke zin de waarde van wederkerigheid en herverdeling vergeten. We weten van veel de prijs, wat het kost, maar niet wat het maatschappelijk waard is. Tegelijkertijd is er overvloedig bewijs aangeleverd van de stelling dat samenlevingen met minder inkomensongelijkheid op alle indicatoren van welvaart, welzijn en geluk (gezondheid, onderwijs, veiligheid...) beter af zijn dan samenlevingen waar extreme rijkdom en armoede heersen. Mensen zijn beter af in landen waar het liberale eenheidsdenken niet zo dominant de maat aangeeft. Ondanks het overweldigende bewijs hiervoor, klinkt die roep veel minder luid.

Tegen de **sociale afbraakagenda**

Dat is de analyse. Maar wat staat er links te doen, wil het zijn historisch doel opnieuw beter realiseren en de weg ernaar toe moderniseren? Wat moeten we doen om onze aantrekkingskracht te verhogen in de ogen van meer dan 15 procent van de Vlamingen? Wat moeten we doen om onszelf opnieuw aantrekkelijk te maken voor meer kiezers, ja zelfs onmisbaar in de ogen van meer dan 15 procent van de Vlamingen? Judt en andere scherpe waarnemers ter linkerzijde helpen ons in de analyse en de vraagstelling, maar de antwoorden zullen we zelf moeten formuleren.

We moeten vooral niet ophouden met te waken over het niveau van de sociale bescherming, en die rol heeft links in België, meer dan in andere landen, niet gelost. Maar omgekeerd moeten we ook niet hervallen in de karikatuur van de verzorgingsstaat: het etatisme. Ik ben niet bang voor die valkuil. De grote ideologische discussies over de rol van de overheid versus markt heb-

ben tien jaar na de val van de Muur al plaats gevonden in onze partij. We weten al langer dan vandaag dat er een hemelsbreed verschil is tussen enerzijds etatisme en een bureaucratisch staatsapparaat en anderzijds een

De zorg om de betaalbaarheid en dus de duurzaamheid van de sociale bescherming is wel degelijk legitiem

moderne, sterke overheid die de markt onderwerpt aan een herverdelend en sociaal corrigerend kader. Die discussie is achterhaald en dient enkel diegenen die een afkeer hebben van de staat.

Net zo zeer moeten we zelf openlijk zeggen dat de zorgende overheid soms (te) veel kost. Die zorg om de betaalbaarheid en dus de duurzaamheid van de sociale bescherming is wel degelijk legitiem en moet zelfs zeer expliciet een zorg van socialisten zijn. Precies omdat het zekerheidssysteem ons zo dierbaar is, vinden wij dat elke euro belastinggeld die naar de gezondheidszorg gaat, correct besteed moet worden. Dat is ook de reden waarom ik vind dat een orthodox begrotingsbeleid op zich niet vloekt met socialisme. Het is ook de reden waarom **sp.a** in deze economisch moeilijke tijden mee aan de regeringstafel zit. Juist nu moeten we proberen om te vermijden dat de legitieme zorg om de betaalbaarheid van de verzorgingsstaat door de fans van het eenheidsdenken wordt misbruikt voor een kille, sociale afbraak-

agenda. Toen we in de Vlaamse regering moesten kiezen tussen jobkorting of meer kinderopvang, hebben we geen moment gearzeld.

Maar meer dan dit alles is nodig, willen we ons niet beperken tot de rol van wat Judt “sociale boekhouder” noemt. En dan keer ik terug naar de hoger gemaakte vaststelling van vervreemding tussen grote delen van de bevolking en het concept van de verzorgende overheid. Noties als wederkerigheid en herverdeling zijn in de meest letterlijke zin van het woord ‘ontwaard’ omdat veel mensen de zin ervan niet meer aanvoelen. En het moet gezegd, objectieve mankementen in die mechanismen geven ook extra voeding aan het gevoel van velen dat solidariteit een verhaal geworden is van ‘veel geven, maar weinig krijgen’. Dat zet mensen tegen elkaar op: werkenden tegen werklozen, Vlamingen tegen Walen, autochtonen tegen allochtonen. Als we het eenheidsdenken willen doorbreken, moeten we op een aantoonbare wijze en in verstaanbare taal dat ‘contact’ herstellen. Mensen moeten op-

Links moet een **Aha-Erlebnis**
opwekken bij elke burger dat
hij of zij voordeel heeft bij meer
inkomensgelijkheid, eerlijke en
gelijke kansen

nieuw horen, zien en voelen dat persoonlijke welvaart en welzijn onlosmakelijk verbonden zijn met het gemeenschappelijk goed. Het grootste werk moet hier verricht worden in dat segment van de bevolking waar de cen-

trumkiezer zich bevindt. Die is vaak begunstigde van een degelijke sociale politiek, maar ervaart die wederkerigheid in de feiten onvoldoende. Juist daarom moeten we vragen en zelfs eisen dat iedereen zijn plichten ernstig neemt, dat iedereen bijdraagt naar zijn of haar mogelijkheden. Als dit ontbreekt, verliezen diegenen die een grote inspanning leveren hun geloof in

ons model. We moeten erkennen dat we in het verleden vaak al te eenzijdig hebben gehamerd op het bijdragen aan het systeem en onvoldoende op de juiste besteding van dat geld.

Om die reden is **sp.a** ook al lang een pleitbezorger van een degelijke, sociale staatsvorming waarin de principes van wederkerigheid en solidariteit transparant en correct worden toegepast. Sterke regio's met een hoge graad van beleidsautonomie zijn niet in tegenspraak met ons solidariteitsverhaal. Net zoals sociale fraude op termijn de ergste vijand is van de sociale zekerheid, ondergraaft een onevenwichtige financieringswet de communautaire vrede in dit land.

Links moet een Aha-Erlebnis opwekken, het inzicht post doen vatten bij elke burger dat hij of zij voordeel heeft bij meer inkomensgelijkheid, eerlijke en gelijke kansen, maar ook bij publieke voorzieningen zoals jeugd- en ouderenzorg, speeltuinen en scholen, betaalbare gezondheidszorg, veilige en leefbare omgevingen. Het vergt ook in onze core business (het sociaaleconomische) een ander taalgebruik. Nu hebben we bijvoorbeeld vaak nog te exclusief oog voor de strikt economische facetten van jobs of pensioenen. Bij de bezorgdheden van mensen over hun pensioen gaat het evenwel niet enkel om het precieze maandelijkse bedrag dat op de bankrekening zal komen, maar ook om meer immateriële vragen over de toekomst: zorg, vrije tijd, huisvesting, veiligheid van de leefomgeving... Ik kom daar verder op terug.

It's **not the economy**, stupid!

Voor socialisten is het cruciaal dat de mensen ons (h)erkennen als architecten - en dus niet als boekhouders - van de eerlijke samenleving. De weg naar het hart van de mensen verloopt via dit sociaal contract. Als aan die voorwaarde

voldaan is, biedt dit ook een springplank naar een bredere (h)erkenning. Het is een aansluiting die we, net als andere sociaaldemocratische partijen, de jongste jaren vaak gemist te hebben.

Het is mijn overtuiging dat partijen werden (en nog altijd worden) beloond/ bestraft voor de mate waarin ze door de burger als 'bijdetijds' worden beschouwd. Voor een goed begrip, het gaat hier over meer dan het al dan niet 'modieus' bevonden worden van deze of gene politicus of partij. Het gaat in wezen over het vermogen van de politiek om een rol van betekenis te

Het is **cruciaal** dat de mensen ons (h)erkennen **als architecten** - en niet als boekhouders - van de **eerlijke samenleving**

spelen in de levens van burgers die met vallen en opstaan hun weg zoeken in een sterk veranderende wereld, dicht bij en verder van huis, voorbij of bovenop de directe soci-

aaleconomische of financiële zekerheid. Herkent de burger in politicus X of partij Y een bondgenoot in die queeste, of juist een tegenkracht? Of is er eerder sprake van neutraliteit/onverschilligheid? Ervaart hij of zij politicus X of partij Y als een partner die zin- of richtinggevend, ondersteunend, stimulerend of zelfs maar gewoon begripsvol is in deze zoektocht? Welke politici of partijen geeft de burger een plaats in het referentiekader waarmee hij of zij zich een weg zoekt in de moderne tijden? En onder referentiekader versta ik: een heel brede, identiteitsbepalende set van waarden, houdingen, gevoelens en standpunten ten aanzien van evoluties zoals de verkleuring, de verstedelijking, wijzigende gezins- en arbeidsvormen, de informatiemaatschappij, enzovoort. Dit gaat, kortom, over de link tussen politiek en moderniteit. Vond en vindt de burger dat de politiek een adequate kijk en/of antwoord heeft op nieuwe maatschappelijke uitdagingen en begrip voor de gevoelens

die daarmee gepaard gaan? Of voelt de burger zich gedesolidariseerd van de politiek?

In de paarse jaren is links er bij momenten inderdaad goed in geslaagd om aansluiting te vinden bij wat je de moderne beleving van de kiezer zou kunnen noemen. In 2003 sloot die kiezer **sp.a** bij wijze van spreken in het hart, Steve Stevaert had touch. De publiek-politieke sfeer van de paarse ‘ambiance’ werd als verfrissend en modern ervaren. Ik vermoed dat dit minstens even bepalend is geweest als het strikt sociaaleconomische voor winst (2003) én verlies (2007) in de politiek, a fortiori van **sp.a**. Minstens even zwaar als het sociaaleconomische programma van Verhofstadt I wogen in 2003 de beloftes van modernisering van onze samenleving en in het bijzonder het

Geloofwaardigheid in onze core business, en de bijhorende politiek van **versterking van welvaart** en welzijn, vormen de opstap voor de meer **immateriële verbreding**

overheidsapparaat, en in de levensbeschouwelijke sfeer (dat laatste vertaalde zich onder meer in de ethische agenda van paars). En bovenal betekende het electorale succes een erkenning van de kiezer dat

de paarse partijen die ‘nieuwe tijden’ geloofwaardig belichaamden, dat ze er een rol van betekenis in speelden.

Zoals hierboven al gezegd, is en blijft zeker voor socialisten een sociaal solide basis het a priori. Geloofwaardigheid in onze core business, en de bijhorende politiek van versterking van welvaart en welzijn, vormen de opstap voor de meer immateriële verbreding. In de paarse jaren lukte dat aardig: we hielden de vinger aan de pols, we vatten de tijdgeest. In kartel met Spirit sloten we

naadloos aan bij de leefwereld van jong en oud⁷. 18 mei 2003 was een ‘beautiful day’ voor het socialisme. Redelijk onverwacht werd meteen de score gehaald zoals vooropgesteld in het 10-jarenplan van Patrick Janssens.

Er spelen in winst of verlies dus meer factoren mee dan alleen de vraag in hoe verre linkse partijen in staat zijn om een inhoudelijk antwoord te formuleren op sociaaleconomische evoluties, gaande van globalisering tot de financieel-economische crisis van de voorbije jaren. De veelal intern linkse kritiek ten spijt, is ten gronde geen enkele linkse partij in Europa fundamenteel afgeweken van haar socialistische basiswaarden van solidariteit, gelijke kansen, herverdeling en emancipatie.

Ik besef dat ik hiermee inga tegen de analyse waarbij de vermeende ‘verwatering’ of zelfs ‘verraad van links’ (het ‘meegaan met de liberalen’, enzovoort) altijd weer als de voornaamste reden voor de electorale afkalving wordt gezien. Ook intern, onder meer door de syndicale achterban. Ik deel de veronderstelling als zouden we ‘minder links’ geworden zijn, dus niet. Bovenal zijn we de voorbije jaren meer naar links opgeschoven, zonder de door sommigen voorspelde electorale winst.

Met andere woorden, en een beetje cru gesteld: als we in 2003 historisch veel stemmen wonnen, was dat zeker niet alleen omdat we de sociale zekerheid overeind hielden en versterkten; niet omdat we via loonlastenverlagingen en banenplannen jobs creëerden; niet omdat we in de gezondheidszorg of het onderwijs de maximumfactuur invoerden; niet omdat we in al die sociaaleconomische maatregelen te links of niet links genoeg geweest zouden zijn. We deden op dat vlak wat we moesten doen, maar wonnen daar bovenop extra omdat **sp.a** door de kiezer als een actuele en relevante speler werd ervaren. **sp.a** bleek naar het gevoel van de kiezer in staat om de tijd te

7. Uit het post-electoraal onderzoek van 2003 bleek wel dat we minder aansloegen bij de 65-plussers, een gegeven dat zich in volgende verkiezingen enkel maar zou bevestigen en zelfs toenemen in negatieve zin.

capteren, onze partij speelde mee in de veranderende wereld en bepaalde mee de publiek-politieke sfeer. We lieten de mensen niet onverschillig, we stootten hen evenmin af, we vonden aansluiting bij het ‘moderne’ referentiekader van de (vele) mensen. We waren in staat, zoals Labour-kopstuk David Milliband het onlangs in de *The Guardian* omschreef, “to inspire reasonable hope among our people”. We appelleerden. We gaven het gevoel dat de politiek over hen ging. En wisten dat om te zetten in concrete beleidsdaden. Zo kregen we ook een substantieel deel van de centrumkiezers mee.

Uit het hart, uit het hoofd

Helpt dit model om het succes van 2003 te verklaren, het geeft net zo goed een verklaring voor de daaropvolgende verliezen. Was **sp.a** in 2003 ‘in’; bij de verkiezingen die sindsdien volgden geraakten we onweerlegbaar ‘out’. De kiezer herkende ons niet meer als bepalend of begrijpend, laat staan steunend in de dagelijkse uitdagingen waarmee hij in zijn leven geconfronteerd wordt: positieve en negatieve ervaringen, kansen en bedreigingen, gevoelens van (on)rechtvaardigheid en (on)zekerheden. Hadden we al dan niet een touch met die dagelijkse beleving van de moderne tijden, met de impact van evoluties zoals de verkleuring of de informatiemaatschappij op het leven van mensen? Hebben we hun ‘waarden’ voldoende aangevoeld? Waren we nog wel ‘mee’?

Onvoldoende, is voor mij het ondubbelzinnige antwoord. Nee, we zaten niet in het hart en het hoofd van de mensen en hun leven. In hun dagelijks referentiekader - alles wat hun waarden, gedachten en daden uitmaakt - lieten we hun koud noch warm. Nog anders gezegd: we hadden de mensen niet mee en de mensen hadden ons niet mee.

In 2007 kwam **sp.a** met een smak (16,3 procent) terug op de grond. Maar

ook bij de Vlaamse verkiezingen van 2004 was het tij al aan het keren, kwamen er krasjes op de (h)erkenning van **sp.a** (en Open Vld trouwens) als vertolker van de tijdgeest, als vertrouwenwekkende partner van de burger in zijn/haar plaatsbepaling in de veranderende samenleving en wereld. In die rol erkende de kiezer tegen 2004 al eerder CD&V, partij die tussen 1999 en 2003 nog door kiezers én politieke waarnemers als ‘oubollig’ en in sommige gevallen zelfs als ‘dood maar nog niet begraven’⁸ werd beschouwd.

Tegen 2004 had de convergentie tussen de publiek-politieke sfeer en het paarse project al flink wat schade opgelopen. De paarse ‘droom’ was doorgeprikt: er groeide ontgoocheling in de uitblijvende modernisering van het overheidsapparaat (cf. de ‘modelstaat’). Ook thema’s als asiel, migratie en verkleuring, waarrond in de samenleving omstreeks 2000 nog een zeker positivisme hing - onder meer ten tijde van de regularisatiegolf -, bleken tegen die tijd behalve taaiër als problematiek ook een bron van gevoelens die in de ogen van de kiezer niet langer afdoende werden gevat en/of beantwoord door de politiek. Het gaat dan om gevoelens van onveiligheid, ongelijkheid, laksheid, zelfs oneerlijkheid.

De sfeer in het paarse huishouden verzuurde snel, met de discussie over het migrantenstemrecht als absolute cesuur. De discussie over het migrantenstemrecht vervreemde de Vlaming van het paarse project. Paarse politici rolden enkel nog ruziënd over straat en waren steeds meer met strategie en dus zichzelf bezig. Een eerste waarschuwing werd al in 2004 gegeven door de Vlaamse kiezer. Zowel Open VLD als **sp.a** zakten net onder de 20 procent. Op zich geen slechte score, maar beide partijen waren hun elan van 2003 verloren.

Het migrantenstemrecht speelde de Vlaamse socialisten al langer parten. Ons uitgebreid ledenonderzoek van 2008 legde die tweespalt verder bloot.

8. Een dergelijke analyse werd gemaakt door Manu Ruys, Rik van Cauwelaert en Leo Marynissen in gesprek met Walter Pauli en Yves Desmet in De Morgen, 21 september 2002, onder de titel Drie commentatoren en een begrafenis.

Een meerderheid van onze leden staat open voor de uitdagingen die diversiteit en migratie met zich meebrengen. Toch blijft een derde van onze leden erg kritisch en argwanend over deze problematiek. En dit ongenoegen neemt toe met de leeftijd en is quasi afwezig bij de jonge leden. Bij de oudere leeftijdscategorieën wordt de tweedeling het meest duidelijk, met een even

sp.a wist zich om te vormen tot een **open en moderne partij**, maar slaagde er niet om in de diepte een **nieuw waardenverhaal** uit te bouwen

grote groep die etnocentrisch is als diegene die het overtuigd niet zijn. Tegen 2004 hadden jaren van partijvernieuwing geen duidelijk antwoord opgeleverd op deze en andere nieuwe maatschappelijke

uitdagingen. Meer zelfs, **sp.a** wist zich weliswaar om te vormen tot een open en moderne partij, maar slaagde er niet om in de diepte een nieuw waardenverhaal uit te bouwen. Een verhaal dat op een duurzame manier aansluiting kon hebben met de modale Vlaming. Meteen werd de opening gelaten voor CD&V en later voor N-VA.

Waarden bepaalden de **electorale onderstroom**

Bij de federale verkiezingen van 2007 kapitaliseerde CD&V daarop door de al in 2004 kantelende tafels een beslissende duw te geven. We praten hier niet alleen over een overname van macht, ook van gezag en relevantie. In zekere zin werd de slag om de waarden in 2007 met verve door CD&V gewonnen. Met de 'Respect'-campagne appeleerden de christendemocraten aan de veranderende gevoelens van de kiezer ten aanzien van zowel het overheidsapparaat (justitie en administratie) als de thema's asiel en migratie. Al dan niet onbewust duwde Yves Leterme met zijn befaamde oneliner 'wie

gelooft die mensen nog?’ de vinger in de wonde, zelfs al doelde hij daarbij meer op het socio-economische en budgettaire beleid van paars dan op de andere thema’s in de publiek-politieke sfeer.

De evolutie zette zich verder door in de verkiezingen van 2009. De campagne die CD&V opbouwde rond Kris Peeters (‘Sterk in moeilijke tijden’), lag in het verlengde van die van 2007. Aan het thema - of juist: de gevoelsgeladen waarde - ‘respect’ voegde CD&V in 2009 waarden als ‘betrouwbaarheid’ en ‘degelijkheid’ toe. Maar er kwam in 2009 ook concurrentie op die flank en wel van voormalige kartelpartner N-VA. De Vlaamsnationalisten gingen op de lijnen van geloofwaardigheid en respect in juxtapositie met én paars én CD&V - want na drie jaar geklungel in de federale regering plakten de waarden ‘betrouwbaar’ en ‘geloofwaardig’ ook niet meer op CD&V. Is het succes van N-VA in 2009 zeker en vast niet alleen te danken aan het televisieoptreden van ‘slimste mens’ Bart De Wever; het vertelt wel opnieuw iets over de (snel) wijzigende vorming van bondgenootschappen tussen burgers en politiek. De Wever heeft zowel in 2009 als 2010 overigens uitdrukkelijk, en in elk geval in bredere dan Vlaamsnationale kringen, een waardenverhaal gebracht. Hij appelleerde hiermee ook aan de middenklassekiezer die het hierboven al beschreven gevoel heeft dat hij in de sociale welvaartstaat meer betaler dan begunstigde is. De kiezer die de wederkerigheid in een samenleving waar meer gelijkheid heerst, in de betekenis die Richard Wilkinson er in zijn boek *The Spirit Level* aan geeft, niet meer als zodanig ervaart. Rechts voedt die indruk bewust, rechts geeft mensen dat gevoel om er de basis van het sociale zekerheidsmodel mee onderuit te halen. Willen we die indruk kunnen keren, dan moeten we als socialisten zelf de band tussen ‘geven’ en ‘krijgen’ meer in evenwicht brengen.

Te defensieve strategie

Zowel in 2007 als 2009 verzeilde **sp.a** in de marge van het stembepalende referentiekader van het gros van de burgers. In de drie jaar federale oppositie en verder in de Vlaamse regering zijn we er ten gronde niet in geslaagd om ons opnieuw ‘in het hart’ van de mensen te planten. We leverden nog wel goede bestuurders, maar we spraken niet meer aan met een breder verhaal. Bewijs voor deze stelling vind ik onder meer in het postelectorale onderzoek

In de **drie jaar federale oppositie** en verder in de **Vlaamse regering** zijn we er niet in geslaagd om ons opnieuw ‘in het hart’ van de mensen te planten

van TNS/Dimarso. Voor de kiezers bleven in 2009 gezondheidszorg en sociale zekerheid prioritairere bekommernissen en toch was dit niet versterkend voor **sp.a**. Nogmaals, een andere set van waarden en gevoeligheden (gemeenschap/veiligheid/rechtvaardigheid/respect...) bleek bepalender voor de (h)erkenning van deze of gene politicus of partij door de kiezer. Mogelijks stootten we sommige kiezers ook af door een al te pragmatische aanpak. De fiscale amnestie bijvoorbeeld, daterend van voor 2007, druiste in tegen het sociale en zelfs ethische waardenbesef van vele kiezers die correct hun belastingen betalen.

Terloops, deze analyse verklaart misschien ook waarom de vaak gehoorde aanname dat de financieel-economische crisis, in se een crisis van het (neo-) liberalisme en het kapitalisme, electoraal lonend zou moeten zijn voor linkse partijen, niet opgaat. De socio-economische recepten van links voor de aanpak van de crisis kunnen ons wel kiezers kosten (indien ‘niet links genoeg’), of ze kunnen ons helpen om kiezers te behouden (indien ‘wel recht in de

linkse leer'), maar ze zorgen niet voor forsere, laat staan structurele afkalfing en/of aanwinst. Het is mijn aanvoelen dat we op 13 juni 2010 met onze sociaaleconomische campagne (jobs, pensioenen, fiscaliteit) klassieke linkse kiezers hebben kunnen 'bijhouden', wat gelijk opgaat met de in de campagne van 2010 aangehaalde banden met de socialistische vakbond. We hebben met andere woorden door bij onze core business te blijven op 13 juni 2010 het verlies kunnen beperken tot één procent. Maar we hebben er niets bij gewonnen. Ook elders in Europa, met name bij Labour (UK) en PvdA (Nederland), komen de jongste tijd veel analisten onafhankelijk van elkaar tot gelijkaardige bevindingen. In de zelfkritiek op wat sociaaldemocraten in hun campagnes en hun beleid gemist hebben, wordt in vele varianten vaak verwezen naar meer psychologische factoren dan naar het sociaaleconomische an sich of de kwaliteit van de partijstandpunten en beleidsdaden ter zake. En dat wordt vaak aangedragen als verklaringsmodel voor het ontbreken van bruggen naar de centrumkiezer en/of middenklasse.

Zelfs Barack Obama lijkt niet te ontsnappen aan deze wetmatigheid. Tijdens de presidentscampagne in 2008 wist Obama als geen ander de Amerikaanse tijdgeest aan te voelen en te vertalen in inspirerende toespraken. Eenmaal verkozen begon de modale Amerikaan hem almaar luider te verwijten dat hij hun economisch 'lijden' niet aanvoelde. Ondanks het economisch herstelplan dat veel erger kon voorkomen, ondanks de voortdurende verlenging van de werkloosheidssteun, ondanks de historische gezondheidszorgwet, ondanks de nieuwe wetgeving om de banksector aan banden te leggen. Dus, ondanks de vele concrete en waardevolle sociaaleconomische maatregelen verloor Obama de magic touch van weleer.

Wie (h)erkent **de sociaaldemocratie** nog?

Hoe verschillend ook de linkse partijen en de politieke context waarin ze opereren, zowel bij Labour als PvdA vertolken diverse analisten wat volgens hen de geesteshouding van de afhakende kiezer is: wie (h)erkent die socialisten nog? De focus verschuift naar het meer immateriële referentiekader van kiezers: het hart van de mensen, de hoop, de waardenbeleving, de tijdgeest...

We mogen de immateriële of zelfs emotionele component van sociaaleconomische standpunten of beleid daarbij niet onderschatten. Een groot deel van de bevolking, de modale werkende mens of de middenklasse, heeft alle baat bij een sociale politiek van herverdeling en solidariteit. Maar als die

klasse dat zoals gezegd zelf niet meer inziet of zo ervaart, en zichzelf eerder als bijdrager dan als begunstigde ziet, haakt dat deel van het electoraat af. Dan werkt ons sociaal appel eerder averechts.

Vaak schatten we niet goed

in welke waarden de mensen aan onze sociaaleconomische keuzes koppelen. Zelfs bij onze eigen leden. In ons hoger geciteerd ledenonderzoek van 2010 spreekt drievierde van onze leden een groot vertrouwen uit voor onze verzorgingsstaat. Maar als het op de aanpak van werklozen aankomt, pleit eenzelfde aandeel voor een hardere aanpak. Onze eigen achterban wil duidelijk niet weten van sociaal profitariaat. Met een geleerd woord zou je kunnen spreken van een meritocratisch socialisme. Als uitkeringen te laag zijn om menswaardig te leven, hebben we de plicht om die te verhogen. Alleen moeten we heel goed voor ogen houden hoe zo'n pleidooi overkomt bij de

Een groot deel van de bevolking
heeft alle baat bij een **sociale**
politiek van **herverdeling** en
solidariteit

centrumkiezer. Wordt **sp.a** aan de andere kant wel gezien als dé partij die de sociale fraude wil aanpakken? Uit onze focusgroepen bleek dat alvast niet. Het woord 'hangmatsocialisme' was daar regelmatig te horen.

Bovenop de falende (h)erkenning van links in de sociaaleconomische sfeer is er het geworstel van linkse partijen met thema's als migratie, diversiteit, culturele identiteit en veiligheid. De verdeeldheid binnen de sociaaldemocratie over deze thema's leidde in veel gevallen tot vaagheid of stilte en afwezigheid in het debat.

De verdeeldheid binnen de sociaaldemocratie over thema's als **migratie, diversiteit, identiteit en veiligheid** leidde tot stilte en **afwezigheid in het debat**

Netto-resultaat is dat je als partij 'neutraal' of 'irrelevant' wordt in de ogen van de kiezer, dat de kiezer warm noch koud van je krijgt. Ook hier weer: wie (h)erkent die socialisten nog? In Nederland verklaarde politicoloog Marc

Bovens van de Universiteit van Utrecht zo het 'gesandwich' worden van de PvdA tussen enerzijds PVV/SP en anderzijds D66/GroenLinks : afhankelijk van het referentiekader of de waardenbeleving van de kiezer ('kosmopolitisch' of 'nationalistisch', in de termen van Bovens) voelde de kiezer een 'touch' met de ene of de andere groep van partijen, maar in elk geval met een partij die - anders dan PvdA - geprononceerd en helder was in standpunten en discours.

Verskillende context en specificiteiten daargelaten gaat dezelfde analyse grotendeels op voor **sp.a**. De linkse kiezer (h)erkende en (h)erkent ons nog voldoende in ons klassiek sociaaleconomisch verhaal en ja dus, we hielden relatief stand. Hij of zij bleef en blijft ons beschouwen als een noodzakelijke

sociale kracht in de Vlaamse en Belgische politiek. Met onze Visie-nota's van het afgelopen jaar (onze pensioenhervorming, ons plan voor eerlijke fiscaliteit, hernieuwbare energie en gezondheidszorg) hebben we platgetreden paden verlaten. Toch deden we er voor veel, te veel kiezers in 2007, 2009 en 2010 niet wezenlijk toe. We worstelden vooral in de beleving met geloofwaardigheid: of het nu over onze pensioenvoorstellen of fiscale plannen ging. Hoe sterk en onderbouwd ons programma ter zake ook mag geweest zijn, de vonk sloeg niet over. En hoe vaak we er ook op hamerden dat veiligheid eerst en vooral een sociale kwestie is, de kiezer lustte het niet. Voor te veel kiezers viel **sp.a** buiten het referentiekader waarmee ze zich in de wereld sinds het keren van de eeuw een weg zoeken. De bevinding van Janssens uit 2000 moet daarom vandaag met nog meer kracht herhaald worden: "Deze neerwaartse trend moet omgebogen worden. Anders zal de SP in de toekomst geen rol van betekenis spelen."

Wet van de **remmende voorsprong**

Onze partij heeft sinds 1999 niet stilgestaan. Veel van de toen voorgestelde hervormingen, zowel in de werking als de inhoud van de partij, zijn daadwerkelijk doorgevoerd of toch uitgeprobeerd. Maar zoals elke organisatie zijn we daarbij ook op de vernieuwingsparadox gebotst. Vernieuwend ben je als je vernieuwt, wervend ben je als je werft, succes trekt succes aan. Op het moment dat we 'touch' hadden

Op het moment dat we 'touch' hadden (2003) was **de vernieuwing een succes**. Zodra het succes een knak kreeg (2004) **kalfde die verbreding even snel weer af**

(2003), was de vernieuwing een succes. De verbreding werkte, er was het kartel met Spirit, we kregen makkelijk toegang tot vele bestaande en nieuwe organisaties op het middenveld, en

niet te vergeten, tot de niet-traditionele socialistische kiezer. Maar ook onze traditionele achterban volgde, mede dankzij een sterk sociaal parcours in de eerste paars-groene regering. De weg tussen de visie van een netwerkpartij, zoals het ook al in de Tabasco-nota stond, en de realisatie ervan leek in die periode perfect bewandelbaar.

Zodra het succes een knak kreeg, in 2004, kalfde die verbreding even snel weer af. Niet omdat er vanuit de partij niets meer werd ondernomen - dat was wel degelijk ook na Janssens en Steve Stevaert nog zo onder het voorzitterschap van Johan Vande Lanotte en mezelf-, wel omdat het momentum voorbij was. Het 'product' bleef hetzelfde, de context veranderde en het appel verdween vaak op even subjectieve en gevoelsmatige gronden als het voordien gepiekt had.

Na 2003 werden we ook het slachtoffer van de wet van de remmende voorsprong. In 1999 was er een diepgaand besef van de noodzaak aan vernieuwing en ook van het pad daar naartoe. Maar de winst was in 2003 onverhoopt groot en de vernieuwing leek daardoor dermate geslaagd dat de urgentie om verder te vernieuwen achteraf minder voelbaar werd. We lieten ons onbewust wellicht in slaap wiegen. Waarom zou je verder zoeken als je je objectief (schijnbaar) bereikt hebt? De overwinning van 2003, versterkt door de verdere machtsuitoefening - sinds 1988 onafgebroken in regeringen - heeft de nood en de ijver waarmee tussen 1999 en 2003 vernieuwd werd, afgestompt. Of zij die het moeilijker hadden met de vernieuwing, vonden al snel dat er al voldoende 'vernieuwd' was. Het resultaat was er, dus "laten we vooral niet overdrijven". Uit ons ledenonderzoek blijkt overigens dat een kwart tot een derde van onze leden erg koele minnaars waren van die partij-vernieuwing of openheid. Even belangrijk is wel dat de helft van onze leden volmondig achter dit proces stond.

Soms werd er ook te ondoordacht vernieuwd, zonder lange termijnvisie. De laatste ‘uitbraakpoging’ in het najaar van 2006 liep faliekant af. De sociaalprogressieve projectlijsten bleven dode letter en de mislukking ervan liet de partijtop plots met lege handen achter. De electorale vernieuwingsbonus viel als een rijpe appel in de mand van het Vlaamse kartel CD&V/N-VA. Ook ikzelf ben als voorzitter in mijn vernieuwingsdrang op de limieten van onze organisatie gebotst. Eerst was er de bevreedende afloop van het progressieve kartel, een proces dat we eerder onder-

Toen de verkiezingen van 2009 en 2010 zich aandienden, zat onze partij in een fase van onvoltooide vernieuwing

gingen als toeschouwer. De bokkensprongen van de kartelpartner waren moeilijk te volgen en het vertrouwen en enthousiasme bij de achterban waren ondertussen onder het vriespunt gezakt. En

dan was er de ongelukkige episode rond de naamsverandering. Of hoe een nobele poging om oud en nieuw definitief te verzoenen in een partijnaam - socialisten en progressieven - door slechte afspraken en harde reacties, de noodzakelijke vernieuwing tot een quasi volledige stilstand bracht.

Vanzelfsprekend had de veranderende politieke context een impact: crisis in de Wetstraat, **sp.a** half in de oppositie (federaal) en half in de meerderheid (Vlaams), drama- en BV-democratie, elkaar versterkende volatiliteit van het politieke landschap en electoraat. Toen de verkiezingen van 2009 en 2010 zich aandienden, zat onze partij in de fase van een onvoltooide vernieuwing. En daar zitten we vandaag nog altijd.

Urgentiegevoel is nodig

Meer, veel meer, zal dus nodig zijn de komende maanden en jaren wil **sp.a** zich structureel versterken en een rol van betekenis spelen. Maar is er ook meer mogelijk? Ik geloof van wel. Het is verleidelijk om terug te grijpen naar oude recepten, en te blijven vissen in de vertrouwde visvijver, zeker in verkiezingstijden wanneer je voelt dat je er niet te best voor staat. Maar dat is onvoldoende. Dat hebben de voorbije drie verkiezingen helaas aangetoond. Dat besef dringt hopelijk door in de volledige partij. En ook onze bevoorrechte partners zullen dit moeten aanvaarden. Dat ik de samenwerking met vakbond en mutualiteit opnieuw op de juiste sporen gekregen heb, was absoluut noodzakelijk, maar we kunnen de eigen realiteit niet ontkennen.

Zonder volledig te willen zijn, wil ik hier op basis van de bovenstaande analyse enkele aanzetten geven van hoe het anders kan en moet. Zowel inhoudelijk als organisatorisch hebben we nood aan een expansie van onze actieradius.

In de eerste plaats mogen we ons niet in slaap laten wiegen door de federale regeringsonderhandelingen of het beheer van Vlaanderen. Als we als partij opnieuw op beide niveaus kunnen besturen, is dat een mooie verwezenlijking. Maar dat is onvoldoende als partij. Enerzijds moeten we helder definiëren waarom we mee besturen op federaal niveau. En ook ons Vlaamse deelname kunnen we krachtiger formuleren. Ons land heeft nood aan nieuwe fundamenteën, om onze beschermingsagenda te versterken, en om onze economie en arbeidsmarkt op andere sporen te zetten. Anderzijds moeten we het eigen partijverhaal een nieuw elan geven. Dat is een collectieve opdracht die veel verder reikt dan onze eventuele regeringsdeelname. En die urgent is.

Ons sociaaleconomische programma (onze core business) staat wel als een huis. Het moet zoals altijd verder opgevolgd en geactualiseerd worden, maar ten gronde is er geen nood aan een fundamentele koerswijziging. Wel moeten we voorbij de ratio van dat programma meer oog hebben voor de psychologische facetten of de waardenbeleving van alles wat te maken heeft met welvaart en welzijn, economische groei en sociale bescherming. Bij de bezorgdheden van mensen over hun pensioen of dat van hun kinderen bijvoorbeeld gaat het niet enkel om het precieze maandelijks bedrag dat op

Het waardenverhaal dat schuilgaat achter **sociale vooruitgang**, moeten we concreet invullen

de bankrekening zal komen, maar ook om meer immateriële vragen over de toekomst (zorg, vrije tijd, huisvesting, veiligheid van de leefomgeving...). Ander voorbeeld: als we het over jobs hebben, kunnen we behalve voor activering en verloning uiterst waakzaam

zijn voor de beleving die gepaard gaat met vele nieuwe gezins- en arbeidsvormen. “Een job is de beste garantie tegen armoede”, is een stelling die klopt als een bus. Maar in de beleving van vele hardwerkende Vlamingen schreeuwen veel andere gevoelens, zorgen en vragen om een antwoord op een teken van (h)erkenning: welzijn op het werk, hoe omgaan met gewijzigde arbeidsomstandigheden of een nieuwe managerscultuur, de combinatie met het gezinsleven...

Kortom, welk waardenverhaal gaat er schuil achter de nood aan sociale vooruitgang. En hoe overtuigen we de middenklasse opnieuw van het belang van solidariteit. Die middenklasse betaalt vandaag, zonder het te beseffen, een dubbele rekening. Ze laat zich overtuigen door het lagere lastenverhaal van de rechterzijde die tegelijkertijd loonmatiging bepleit en de

stijgende levenskosten op hun beloop laat. Nochtans, of het nu gaat om de prijs van een pint of de premies voor de hospitalisatieverzekering, de middenklasse betaalt. Die middenklasse overtuigen van dit onevenwicht, is voor ons een hele uitdaging.

Ook onze op zich sterke en onderbouwde verhalen over energie, eerlijke fiscaliteit en gezondheidszorg moeten we over het instrumentele en institutionele niveau (de hardware) heen proberen te tillen. Die verhalen hebben nood aan vlees en bloed. De vertolking ervan moet nauwer aansluiten bij de belevingswereld van meer mensen.

Maar de actieradius moet zoals gezegd verbreden, voorbij de core business zoals die de voorbije jaren verder is uitgediept op Visiecongressen

Het gezin is en blijft de hoeksteen van onze samenleving. Het gezin is het **doorgeefluik van ons waardenkader.**

en bij de totstandkoming van verkiezingsprogramma's. We moeten dringend een voet verwerven op nieuwe politiek-maatschappelijke gronden die ik hierboven, samen met

andere Europese waarnemers ter linkerzijde, al heb opgesomd. Het vergt ook een meer offensieve stem en een actievere onderdompeling in de praktijk op domeinen zoals het gemeenschapsleven, omgangsvormen, aspecten van sociale en fysieke veiligheid en leefomgeving. We moeten een gevoeligheid versterken voor de samenleving, voor mensen en waarden en ons minder fixeren op structuren en onderbouw. Ook offensiever en meer participierend moeten we worden in het debat en de praktijk van de diversiteit.

Anthony Giddens doet in een recent artikel suggesties in die richting voor de vernieuwing van de sociaaldemocratie: “The recovery of community, civic pride and local cohesion should be a major concern of social democratic politics. These can’t be found (...) upon nostalgia for a disappeared – and often imaginary- past of social harmony but have to be achieved through new mechanisms. This theorem applies to the family as well as other areas.” We vertrekken daarom beter meer vanuit de logica van het gezin. Het gezin, in welke samenstelling ook, is en blijft de hoeksteen van onze samenleving. Het gezin is het doorgeefluik van ons waardenkader. Het is ook in het gezin, als kleinste gemeenschap, dat de principes van wederkerigheid, herverdeling, samenvallen van eigenbelang/gemeenschappelijk belang, in de dagelijkse praktijk het meest concreet ervaren worden. Het is hier dat we als sociaal-democraten de vonk van onze sociale boodschap kunnen doen aanslaan.

We mogen ons vervolgens niet laten opsluiten in de negatieve of problematische facetten van de moderniteit. We moeten ook een rol van betekenis spelen in de kansen die de tijd biedt en (h)erkend worden in die rol door iedereen die in de voorhoede loopt, de toekomst vorm geeft. Concreet kunnen we op een creatieve en gedurfde manier banden smeden met mensen en kringen die zowel op het economische, technologische, culturele, ethische als sociale vlak innovatief en ondernemend zijn. Op alle mogelijke maatschappelijke gebieden moeten we aansluiting vinden met de modernste inzichten, altijd vanuit ons blijvend sociaal waardenkader (gelijke kansen, emancipatie, vrijheid, welvaart en welzijn). Socialisten moeten ‘mee’ zijn om voorop te kunnen lopen, wat ook in essentie de betekenis van progressiviteit is. Ondernemers zouden meer onze objectieve bondgenoten kunnen zijn. Tenminste als ze oog hebben voor de maatschappelijke context en dus verder kijken dan de louter economische logica. Op lokaal vlak reiken

onze burgemeesters en schepenen dagelijks de hand naar sociaal en ecologisch voelende ondernemers. Alleen vertalen we dat onvoldoende op nationaal vlak.

De hervorming van de inhoudelijke actieradius heeft organisatorische gevolgen. Het zal meer dan ooit nodig zijn om onze antennes aan te scherpen en structuren open te gooien. De focus op vooruitgang en innovatie impliceert ook dat we ons specifiek op jongeren moeten richten uit alle segmenten van de bevolking en op toekomstgerichte denkers en doeners in de meest uiteenlopende sectoren van de samenleving. Om onze antennes aan te scherpen en uit te breiden moeten we er wel over waken dat we deze (permanente) oefening niet verdrinken in overorganisatie. Om het met een volkswijsheid te zeggen: “Gras groeit niet door

eraan te trekken.” We hebben niet méér vergaderingen of extra structuren nodig, wel meer verbeeldingskracht, scouttalent en mobiliteit. Voor elk uur dat onze mandatarissen

Voor elk uur dat onze mandatarissen
in een vergader- of commissiezaal
doorbrengen, zouden ze een uur **op
werkbezoek** moeten gaan

in een vergader- of commissiezaal doorbrengen, zouden ze een uur op werkbezoek moeten gaan. Zo geven we ook meer ruimte aan oprechte verontwaardiging en verwondering. De essentie van vernieuwing is juist dat het om een zoekend proces gaat, een proces van aftasten en uitproberen, inzichten vergaren en ontwikkelen, contacten leggen en banden smeden, mensen recrutereren en kansen geven.

De draad van **partijvernieuwing weer oppikken**

Vervolgens moeten we de permanente partijvernieuwing opnieuw hoog in ons vaandel dragen. Stilstaan is immers achteruitgaan. In 1999 leek de toenmalige SP de trein van de Derde Weg en de electorale opgang gemist te hebben. In onze buurlanden behaalden onze zusterpartijen de ene na de andere verkiezingsoverwinning. De SP bleef verweesd achter. Na de verkiezingsnederlaag in 1999 startte de nieuwe partijtop met een grondige opfrissing van ons gedachtengoed. Of beter knoopte opnieuw aan met de traditie van partijvernieuwing. Velen lijken immers vergeten dat onze partij ideologisch al fel geëvolueerd was toen ze in 1999 aan de aftrap van paars kwam. Een modernere kijk op de rol van de overheid werd in 1991 al neergepend door Louis Tobback in het boek Afscheid van een stiefzoon. Een gesprek over het socialisme en de staat. En ook voordien al had Karel Van Miert gezorgd voor een grondige vernieuwing van de ideologische fundamenten. Het Toekomstcongres in 1998 was een logische synthese van al deze denkoefeningen.

In de periode 1999-2003 heeft onze partij verder getimmerd aan een vernieuwend profiel. Helaas waren we dat elan verloren vanaf het najaar 2006. Nochtans was nu net de grote verdienste van de opeenvolgende vernieuwingsoperaties dat onze partij opnieuw een verkiesbaar project bij de brede bevolking geworden was. Die dynamiek geraakte echter verloren en verzandde steeds meer in beschouwingen over de eigen ideologische zuiverheid.

Het is tijd om de partijvernieuwing in een hogere versnelling te schakelen, om op wel doordachte wijze bakens te verzetten. We staan voor beslissende maanden en jaren, willen we het electorale tij keren. Het zal een volgehouden alertheid en openheid vergen. De inzet is groot. Het is ook een werk dat we permanent, voorbij de 24u-nieuwscyclus, én in groep

zullen moeten aanhouden. De vraag is: slaagt **sp.a** er in om een verschil makende rol te spelen in de moderne samenleving? Krijgen we een positieve impact op de processen en gremia die de toekomst vorm geven?

Het is tijd om de **partijvernieuwing** in een **hogere versnelling** te schakelen, om op wel doordachte wijze bakens te verzetten

Hoe en met wie we het ook doen, de slotsom is voor mij duidelijk. **sp.a** zal geen rol van betekenis meer spelen als we bovenop het onderhoud en de versterking van onze sociaalecono-

mische fundamenten niet slagen in deze voortgezette vernieuwing. Om Steve Stevaert te parafraseren: **sp.a** zal radicaal modern zijn, of niet zijn. Indien niet, dan hoeven we ons niet meer het hoofd te breken over de precieze partijnaam: socialistische partij anders, socialisten en progressieven of sociaal-progressief alternatief. Als we in deze missie niet slagen, houden we tout court op progressieven te zijn.

Caroline Gennez
voorzitter **sp.a**

Wil u reageren op deze tekst, dat kan via **www.carolinegennez.be** of per brief

Grasmarkt 105/37 - 1000 Brussel - telefoon 02 552 02 00 - fax 02 552 02 55 - www.s-p-a.be - caroline.gennez@s-p-a.be

zeker.

13 juni 2010 was geen goede dag voor **sp.a**. We zakten tot op het niveau van 1999. De vernieuwing die we na 1999 ingezet hebben, is onvoltooid gebleven. Tijd voor reflectie en discussie en vooral actie. Om opnieuw het hart en het hoofd van de Vlaamse kiezer te overtuigen.

